

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Фурман Анатолій Анатолійович – доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту гуманітарних наук Національного університету «Одеська політехніка».

Критичне мислення в академічному середовищі: від теорії до практики: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса: Університет Ушинського, 2026. 473 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку критичного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку критичності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

компетентність сучасного педагога. Такий підхід також підвищує навчальну мотивацію студентів 1-2 курсів завдяки соціокультурній актуальності та релевантності змісту навчання.

Перспективою подальших досліджень є розробка комплексу навчальних завдань на основі сучасних англomовних медіатекстів та їх апробація у процесі викладання іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Бігич О. Б. Модерація й розвиток критичного мислення майбутніх учителів іспанської мови як технології формування методичної компетентності. Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія. 2019. Вип. 31. С. 43-52.
2. Король С. В. Дидактичний потенціал автентичних матеріалів для формування іншомовної комунікативної компетентності на заняттях з іноземної мови. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Вип. 207. С. 163-167.
3. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії): посібник для вчителя. Запоріжжя: ЗНУ, 2011. 105 с.
4. Тягло О. Досвід засвоєння критичного мислення в українській вищій школі. Філософія освіти. 2017. № 2 (21). С. 240-257.
5. Crawford A., Saul W., Mathews S., Makinster J. Teaching and Learning Strategies for The Thinking Classroom. New York: The International Debate Education Association, 2005. 244 p.
6. Halpern D. F. Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking. 5th ed. New York: Psychology Press, 2014. 637 p.
7. Paul R. W. Critical Thinking: How to Prepare Students for a Rapidly Changing World. Santa Rosa, CA : Foundation for Critical Thinking. 1993. 527 p.

ВЕТРОВА Ольга Дмитрівна

ІНТЕГРАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СИСТЕМУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРАКТИЧНОМУ ВИМІРІ

Сучасна система професійної освіти в Україні перебуває на етапі глибинних трансформацій, що характеризуються системними структурними та змістовими змінами, зумовленими соціально-економічними викликами, євроінтеграційними процесами та динамікою ринку праці. Ці зміни, на моє глибоке переконання, вимагають від випускника не просто володіння набором вузькоспеціалізованих навичок (hard skills), а й, що значно складніше, здатності гнучко, а подекуди й миттєво, адаптуватися до викликів сьогодення. Саме критичне мислення має стати тим надійним фундаментом, на якому вибудовується професійна суб'єктність фахівця. Адже воно не вичерпується вмінням оцінювати чужі аргументи - це передусім потужний внутрішній

механізм самокорекції та інтелектуальної дисципліни, без яких неможлива ані продуктивна навчальна, ані успішна професійна діяльність.

Як засвідчує досвід міжнародного стажування та ретельний аналіз освітніх реалій, успішне входження в професію педагога чи майстра виробничого навчання сьогодні апріорі неможливе без уміння чітко, ба навіть філігранно, відокремлювати факти від суб'єктивних інтерпретацій. У цифрову епоху, коли ми щодня занурені в агресивний інформаційний потік, це стає не просто професійною вимогою, а нагальною потребою для збереження фахової стійкості.

Сучасні українські дослідження вкотре підтверджують: інтеграція технологій критичного мислення в освітній процес - це не данина моді, а стратегічна необхідність. Особливо ефективно цей процес відбувається через активні та практикоорієнтовані методи навчання. Впроваджуючи ці підходи на відділенні професійної освіти, ми виходимо з розуміння того, що критичне мислення нерозривно пов'язане з вольовою сферою особистості. Усвідомлений аналіз - це завжди інтелектуальне зусилля, певна мужність брати на себе відповідальність за прийняті рішення. Більше того, розвиток такої ментальної гнучкості є ключовою умовою формування справжньої компетентності фахівця, що особливо актуально в контексті триваючого реформування всієї освітньої системи України [5].

У цьому сенсі ми розглядаємо критичне мислення як універсальний інструмент саморегуляції, що дозволяє студенту не губитися в умовах невизначеності, а діяти раціонально, зважуючи альтернативи та обираючи найбільш обґрунтовані шляхи розв'язання проблем. Спираючись на цей концепт, на базі нашого коледжу була впроваджена цілісна система методів, спрямована на формування критичного мислення та розвиток фахових якостей майбутніх спеціалістів.

Застосування SWOT-аналізу в професійній освіті дозволяє нам перейти від пасивного спостереження до системного оцінювання як педагогічних, так і виробничих ситуацій. Це формує у студентів стратегічний погляд на власну діяльність. Під час виробничої практики на підприємствах студенти залучаються до глибокого аналізу реальних технологічних циклів. На прикладі виробництва це виглядає так:

сильні сторони: ми акцентуємо увагу на ефективності планування операцій, використанні новітнього інструментарію та, безумовно, на бездоганному дотриманні техніки безпеки;

слабкі сторони: тут студенти вчать бачити «слабкі місця» - відсутність чітких інструкцій, логістичні прорахунки в організації часу або ж приховані ризики травматизму;

можливості: пошук шляхів для впровадження інновацій та оптимізації міжособистісної взаємодії безпосередньо на робочих місцях.

загрози: аналіз зовнішніх чинників - від нестабільного постачання матеріалів до ризиків, пов'язаних із недостатньою кваліфікацією персоналу.

Працюючи за цією схемою, здобувачі освіти не просто вчаться розрізняти факти та оцінки - вони вчаться прогнозувати. Це саме той момент, де теоретичне знання органічно «переплітається» з живою практикою виробництва, розвиваючи аналітичну хватку майбутнього фахівця. Наукові розвідки підтверджують: такий підхід суттєво підвищує здатність студентів до самостійного прийняття рішень [3].

Ще одним дієвим інструментом у нашому арсеналі є метод «Шести капелюхів», який ми активно застосовуємо на семінарах та під час практики. Він дозволяє розглянути проблему з шести різних ракурсів: від суто емоційного сприйняття до чіткого критичного аналізу та креативного пошуку. Наприклад, розбираючи конфлікт між учнями та майстром виробничого навчання, студенти послідовно «приміряють» ролі:

Білий капелюх: лише сухі факти, хронологія, цифри.

Червоний капелюх: легалізація емоцій - що відчували учасники, яка атмосфера панувала?

Чорний капелюх: тверезий розрахунок ризиків та негативних наслідків.

Жовтий капелюх: пошук вигод та позитивних уроків навіть у конфлікті.

Зелений капелюх: генерація нестандартних, часом парадоксальних шляхів примирення.

Синій капелюх: синтез, структурування висновків та розробка превентивних заходів.

Така багатоперспективність - це найкраще щеплення від однобокості суджень. Студенти вчаться командній взаємодії та мистецтву аргументації, що є критично важливим для майбутніх майстрів виробничого навчання [4].

Ми переконані - проєктна діяльність є ефективною лише тоді, коли кожне технічне чи методичне рішення має під собою залізобетонну аргументацію. У практиці нашого коледжу виконання курсових та виробничих проєктів обов'язково супроводжується аналізом альтернатив та опорою на доказову базу. Більше того, цей метод ми свідомо доповнюємо елементами взаємооцінювання та рефлексії. Це значно посилює здатність здобувачів до професійної комунікації і, як наслідок, забезпечує такий бажаний перехід від репродуктивного «зазубрювання» до свідомого застосування знань.

Логічним продовженням цієї роботи є кейс-метод. Аналізуючи реальні аварійні ситуації в електромережах чи порушення технології обробки матеріалів, студенти не просто шукають помилку - вони вчаться мислити як кризові менеджери, прогнозуючи наслідки кожного свого кроку. Це формує готовність до роботи в реальному секторі економіки, де ціна помилки може бути дуже високою.

Окремо варто наголосити на системній співпраці зі стейкхолдерами. У ВСП «ІПФК СумДУ» ми розглядаємо таку взаємодію не як формальність, а як ключовий механізм розвитку критичного мислення. Залучаючи студентів до вирішення реальних завдань на підприємствах-партнерах, ми даємо їм змогу

відчути «дихання» реального виробництва. Тут критичне мислення трансформується з когнітивної абстракції в реальний ресурс безпеки, що запобігає травматизму та нераціональному використанню ресурсів.

Отже, впровадження технологій критичного мислення в нашому закладі - це тривалий і системний процес, який потребує від педагога постійного самовдосконалення. Проте результати того варті, адже ми бачимо, як зростає рівень рефлексивності студентів, як вони стають сміливішими у своїх наукових пошуках. Попереду ще цікавіші виклики: інтеграція інструментів штучного інтелекту, які ми розглядаємо не як заміну людському розуму, а як потужний засіб для поглиблення аналізу в складних міждисциплінарних контекстах.

Список використаних джерел:

1. Гирич З. О. Педагогічні стратегії розвитку критичного мислення студентів технічних університетів. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2025. № 221. С. 379-386.
2. Жумбей М. М., Руснак Л. М., Лагодич Т. С. Формування критичного мислення у студентів закладів вищої освіти. Академічні студії. Серія «педагогіка». 2024. № 4. С. 17-22.
3. Кравченко Л. І., Ільченко О. В. Критичне мислення майбутніх фахівців: сутність і зміст поняття. Українська професійна освіта. 2025. № 18. С. 208-215.
4. Петренко В. О. Огляд сучасних підходів до формування критичного мислення у студентів закладів вищої освіти. Педагогічні науки. 2023. № 101. С. 17-22.
5. Усанова Л. В., Усанов І. О., Штепа О. В. Формування критичного мислення в системі компетентнісної підготовки фахівців. Українська професійна освіта. 2024. № 16. С. 134-142.

ВОВК Богдан Іванович

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Професійна діяльність педагога професійного навчання належить до соціально значущих, оскільки її результати безпосередньо впливають на формування особистості кваліфікованих робітників, їхню громадянську позицію, рівень професійної підготовки та здатність здійснювати усвідомлений життєвий вибір. У цьому контексті педагог професійного навчання виступає ключовим суб'єктом, від якого залежить не лише якість підготовки робітничого потенціалу держави, а й ефективність подальшої соціальної та професійної реалізації молодого покоління, що значною мірою визначається рівнем

		Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
2	Артюх В'ячеслав Олексійович	кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
3	Атаманюк Зоя Миколаївна	доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
4	Балазюк Оксана Юріївна	кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку та оподаткування Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету
5	Біліченко Павло Геннадійович	кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
6	Бойцун Ірина Євгеніївна	кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри літературознавства і східної філології Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
7	Борзунов Юрій Леонідович	старший викладач кафедри автомобільного транспорту та логістики Національного університету «Одеська політехніка»
8	Бугайчук Світлана Анатоліївна	кандидат фізико-математичних наук, старший науковий співробітник інституту фізики Національної академії наук України
9	Бухнієва Олена Анатоліївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музичного та образотворчого мистецтв Ізмаїльського державного гуманітарного університету
10	Васильєва	асистент кафедри германської філології та

component of modern philosophical education in the metamodern era	мислення як складова сучасної філософської освіти в епоху метамодерну	
Oksana Balaziuk Critical thinking as the basis of an accountant's professional judgment in the context of digital accounting	Балазюк Оксана Критичне мислення як основа професійного судження бухгалтера в умовах діджиталізації обліку	14
Pavlo Bilichenko Theoretical and methodological principles for the development of students' critical thinking based on materials from the history of pedagogy	Біліченко Павло Теоретико-методичні засади розвитку критичного мислення студентів на матеріалах історії педагогіки	18
Iryna Boitsun Developing critical thinking skills in future teachers of ukrainian literature	Бойцун Ірина Розвиток критичного мислення у майбутніх вчителів української літератури	21
Yurii Borzunov Developing critical thinking among students	Борзунов Юрій Розвиток критичного мислення здобувачив освіти	24
Svitlana Buhaichuk Environmental education and upbringing in the process of studying biology. The use of the latest and interactive teaching technologies in the process of studying biology	Бугайчук Світлана Екологічна освіта і виховання в процесі вивчення біології. використання новітніх та інтерактивних технологій навчання в процесі вивчення біології	28
Olena Bukhniieva Reflective and evaluative criterion in the structure of integrative and interpretative competence of music teachers	Бухнієва Олена Рефлексивно-оцінний критерій у структурі інтегративно-інтерпретаційної компетентності педагогів-музикантів	30
Kateryna Vasylieva Linguocultural potential of authentic media texts in the formation of critical thinking of future teachers of English language and foreign literature	Васильєва Катерина Лінгвокультурний потенціал автентичних медіатекстів у формуванні критичного мислення майбутніх учителів англійської мови та зарубіжної літератури	33
Olha Vietrova Integration of critical thinking technologies into the professional	Вєтрова Ольга Інтеграція технологій критичного	36

training system in a practical dimension	мислення у систему професійної підготовки у практичному вимірі	
Bohdan Vovk Critical thinking as a necessary component of the professional competence of a modern vocational education teacher	Вовк Богдан Критичне мислення як необхідна складова професійної компетентності сучасного педагога професійного навчання	39
Mariana Votkanych Development of critical thinking of philology students through the interpretation of a literary text in classes on Ukrainian literature of the modernist era	Вотканич Мар'яна Розвиток критичного мислення студентів-філологів через інтерпретацію художнього тексту на заняттях з української літератури доби модернізму	44
Yurii Hapon Developing critical thinking of future horticultural specialists in the process of monitoring urban green spaces	Гапон Юрій Розвиток критичного мислення майбутніх спеціалістів садово-паркового господарства у процесі моніторингу міських зелених насаджень	47
Anna Harmash, Vitalii Nazarenko The role and importance of critical thinking in the training and professional activities of specialists in the specialty "forestry"	Гармаш Анна, Назаренко Віталій Роль та значення критичного мислення в підготовці та професійній діяльності фахівців спеціальності «лісове господарство»	51
Natalia Hediikova Formation of critical thinking of higher education students in the process of studying socio-political disciplines	Гедікова Наталія Формування критичного мислення здобувачів вищої освіти у процесі вивчення суспільно-політичних дисциплін	55
Anatolii Hlushkovetskyi Developing critical thinking among higher education students when studying historical informatics	Глушковецький Анатолій Розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти при вивченні історичної інформатики	58
Nataliia Hordiienko Critical thinking as a factor in the effectiveness of psychological	Гордієнко Наталія Критичне мислення як чинник	61